

AZ EURÓPAI PARLAMENT: HATÁSKÖRÖK

A Parlament európai politikák kialakításában betöltött intézményi szerepének érvényesítése különböző feladatkörei gyakorlásának eredménye. A demokratikus elvek európai szintű tiszteletben tartását a Parlamentnek a jogalkotási eljárásban való részvétele, költségvetési és ellenőrzési hatáskörei, a szerződés felülvizsgálatában való részvétele, valamint arra vonatkozó joga biztosítja, hogy az Európai Unió Bíróságához fordulhasson.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 223–234., valamint 314. cikke.

CÉLKITŰZÉSEK

A Parlament Európa polgárait képviselő intézményként az Európai Unió demokratikus alapját alkotja. Az EU maradéktalan demokratikus legitimitásának biztosításához a Parlamentnek teljes mértékben részt kell vennie az európai uniós jogalkotási folyamatban, és a nyilvánosság nevében politikai ellenőrzést kell gyakorolnia a többi uniós intézmény felett.

ALKOTMÁNYOS JELLEGŰ, VALAMINT RATIFIKÁLÁSI HATÁSKÖRÖK (1.2.4.)

[Az Egységes Európai Okmány](#) hatálybalépése óta az új tagállamok csatlakozásának megállapításáról szóló valamennyi szerződés és csatlakozási szerződés megkötésének feltétele a Parlament jóváhagyása. Az okmány értelmében az Unió szempontjából fontos költségvetési hatásokkal bíró nemzetközi megállapodások esetében (az 1975-ben létrehozott egyeztetési eljárást felváltva) szintén ez az eljárás alkalmazandó. A Maastrichti Szerződés az eljárást azokra a megállapodásokra is kiterjesztette, amelyek egyedi intézményi keretet hoznak létre, vagy amelyek valamely együttdöntési eljárás keretében elfogadott jogi aktus módosítását eredményezik. A Parlamentnek (a Maastrichti Szerződés óta) jóváhagyását kell adnia a választási eljárással kapcsolatos jogi aktusokhoz is. Az Amszterdami Szerződés óta pedig a Parlament jóváhagyása akkor is szükséges, ha a Tanács nyilatkozni kíván arról, hogy egyértelműen fennáll a veszélye annak, hogy egy tagállam súlyosan megsérti az EU alapelveit. A jóváhagyást még azt megelőzően ki kell kérni, hogy ajánlásokat vagy szankciókat állapítsanak meg az érintett tagállam számára. Az Európai Parlament

képviselőinek jogállásáról szóló szabályzat felülvizsgálatához ezzel szemben a Tanács jóváhagyása szükséges.

A Lisszaboni Szerződés hatálybalépése óta a Parlament kezdeményezheti a szerződés felülvizsgálatát, és ő mondja ki a végső szót arról, hogy össze kell-e hívni egy konventet a szerződés módosításának előkészítésére (az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 48. cikkének (2) és (3) bekezdése).

RÉSZVÉTEL A JOGALKOTÁSI FOLYAMATBAN (1.2.3.)

A Parlament az egyes uniós jogszabályok számára megállapított jogalaptól függően különböző mértékben vesz részt azok elfogadásában. A tisztán tanácsadói szereptől fokozatosan eljutott az együttdöntésig, így mára a Tanáccsal azonos súlyú intézménynek tekinthető.

A. A rendes jogalkotási eljárás

A Nizzai Szerződés (1.1.4.) hatálybalépését követően az együttdöntési eljárást az Európai Közösséget létrehozó szerződés (EK-Szerződés) 46 jogalapjára alkalmazták. Ez az eljárás a Parlamentet elvben a Tanáccsal egyenlő alapokra helyezte. A két intézmény közötti egyetértés esetén az aktust már első vagy második olvasatban elfogadták. Amennyiben nem értettek egyet, az aktus elfogadása a sikeres egyeztetés függvénye volt.

A Lisszaboni Szerződés (1.1.5.) hatálybalépését követően az együttdöntési eljárást rendes jogalkotási eljárássá nevezték át (az EUMSZ 294. cikke). Több mint negyven új politika többek között a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülése, a külkereskedelem, a környezetvédelmi politika és a közös agrárpolitika (KAP) került a hatálya alá.

B. A konzultációs eljárás

A konzultációs eljárás alkalmazandó továbbra is az EUSZ 27., 41. és 48. cikke, valamint az adózás, a versenypolitika, a nem a belső piacra vonatkozó jogszabályok harmonizálása, illetve a szociális politika bizonyos aspektusai tekintetében.

C. Az együttműködési eljárás (már megszűnt)

Az együttműködési eljárást (az EK-Szerződés korábbi 252. cikke) az Egységes Európai Okmány vezette be, és a Maastrichti Szerződés értelmében ezt a legtöbb olyan jogalkotási területre kiterjesztették, ahol a Tanács többséggel jár el. Ez az eljárás arra kötelezte a Tanácsot, hogy második olvasatban vegye figyelembe a Parlament abszolút többséggel elfogadott és a Bizottság által is átvett módosításait. Bevezetésével a Parlament valódi jogalkotási hatáskört kapott, a Lisszaboni Szerződés (1.1.5.) hatálybalépésével azonban az eljárás megszűnt.

D. Egyetértés

A korábban „hozzájárulási eljárásnak” nevezett egyetértési eljárást az EEO 1986-ban vezette be. A Maastrichti Szerződést követően az eljárás volt alkalmazandó azon néhány jogalkotási területre, ahol a Tanács egyhangú határozathozatallal járt el, viszont ezt az Amszterdami Szerződést követően a strukturális alapokra és a kohéziós alaphoz korlátozták.

A Lisszaboni Szerződés értelmében új területek kerültek az inntől kezdve általában egyetértési eljárásnak nevezett eljárás alkalmazási körébe, például az EUSZ 7., 14., 17., 27., 48. és 50. cikke, az EUMSZ 19., 83., 86., 218., 223., 311. és 312. cikke, valamint azon rendelkezések, amelyeket a Tanácsnak olyankor kell elfogadnia, amikor az EU fellépése szükségesnek bizonyul, és a szerződések nem biztosítják a szükséges hatáskört (az EUMSZ 352. cikke).

E. Kezdeményezési jog

A Maastrichti Szerződés a Parlamentnek jogalkotási kezdeményezési jogot biztosított, ez azonban arra korlátozódott, hogy felkérhesse a Bizottságot javaslat benyújtására. Ezt a jogot a Lisszaboni Szerződés megtartotta (az EUMSZ 225. cikke), és a Parlament és a Bizottság között létrejött intézményközi megállapodás részletesebben is tárgyalja. Emellett néhány konkrét esetben a Parlament közvetlen kezdeményezési jogot kapott. Ez a közvetlen jog vonatkozik a saját összetételére, a képviselők megválasztására és a képviselők feladatainak ellátására vonatkozó általános feltételekre, valamint az ideiglenes vizsgálóbizottságok felállítására és az ombudsman feladatainak ellátására vonatkozó szabályokra és általános feltételekre vonatkozó szabályokra.

Egy 2022 júniusában elfogadott [állásfoglalásában](#) a Parlament kijelentette, hogy „határozottan úgy véli, hogy a szerződéseket felül kell vizsgálni, hogy a Parlament mint az egyetlen közvetlenül választott, és ezáltal az uniós döntéshozatali folyamatban a polgárok véleményét képviselő uniós intézmény megkapja a jogalkotás kezdeményezésének általános és közvetlen jogát”.

KÖLTSÉGVETÉSI HATÁSKÖR (1.2.5.)

A Lisszaboni Szerződés megszüntette a kötelező és a nem kötelező kiadások közötti különbséget, a Parlamentet pedig a Tanáccsal azonos szintre helyezte az éves költségvetési eljárásban, amely így mára a rendes jogalkotási eljáráshoz hasonlít.

A Parlament továbbra is a költségvetési hatóság két ágának egyike (az EUMSZ 314. cikke). Résztvevője a költségvetési folyamatnak az előkészítési szakasztól kezdve, különösen az általános iránymutatások és a kiadások típusának megállapítása során. Elfogadja a költségvetést, és ellenőrzi annak végrehajtását (az EUMSZ 318. cikke), valamint mentesítést ad a költségvetés végrehajtása tekintetében (az EUMSZ 319. cikke).

Végezetül a Parlamentnek hozzájárulását kell adnia a többéves pénzügyi kerethez (az EUMSZ 312. cikke). A 2014–2020-as többéves pénzügyi keret az első, amelyet az EUMSZ szabályai szerint fogadtak el.

A VÉGREHAJTÓ HATALOM FELETTI ELLENŐRZÉS

A Parlament többféle ellenőrzési jogkörrel is rendelkezik. Megvitatja a Bizottság által hozzá benyújtott éves általános jelentést (az EUMSZ 233. cikke), és a Tanáccsal együtt ellenőrzi a Bizottság végrehajtási és a felhatalmazáson alapuló jogi aktusait (az EUMSZ 290. és 291. cikke).

A. A Bizottság beiktatása

A Parlament először 1981-ben hagyta jóvá informálisan a Bizottság beiktatását, programjának vizsgálatával és jóváhagyásával. Jóváhagyása azonban csak a Maastrichti Szerződés 1992-es hatálybalépésével vált kötelezővé, amely szerint a Parlament jóváhagyása szükséges azt megelőzően, hogy a tagállamok kineveznék a Bizottság mint testületi szerv elnökét és tagjait. Az Amszterdami Szerződéssel újabb előrelépés történt, mivel az előírja a Parlament külön jóváhagyását a Bizottság elnökének kinevezését illetően, a többi tag kinevezése előtt. A Parlament továbbá 1994-ben bevezette a biztosjelöltek meghallgatásának gyakorlatát. A Lisszaboni Szerződés értelmében a Bizottság elnöki tisztjére a jelöltet az európai parlamenti választások eredményeivel összhangban kell kiválasztani. Következésképpen a Parlament [a 2014. évi európai parlamenti választásokról szóló, 2012. november 22-i állásfoglalásában](#) sürgette az európai politikai pártokat, hogy a két intézmény politikai legitimitásának megerősítése érdekében állítsanak jelöltek a Bizottság elnöki posztjára. 2014 óta egy ún. Spitzenkandidaten eljárás van érvényben, amelynek keretében az európai politikai pártok az európai választások előtt a Bizottság elnökének tisztségére jelöltek állítanak. Bár 2019-ben végül elvetették, a folyamatot fontosnak tekintik az uniós intézmények átláthatósága és politikai legitimitása szempontjából. (1.3.3.).

B. Bizalmatlansági indítvány

A Római Szerződés óta létezik rendelkezés a Bizottság ellen benyújtható bizalmatlansági indítványról. Jelenleg az erre vonatkozó általános rendelkezéseket az EUSZ 17. cikkének (8) bekezdése, valamint az EUMSZ 234. cikke tartalmazza. Az ilyen indítványhoz a leadott szavazatoknak a parlamenti tagok többségét képviselő kétharmados többsége szükséges. A bizalmatlansági indítványra vonatkozó sikeres szavazás esetén a Bizottság tagjainak testületileg le kell mondaniuk, és ez a Bizottságon belül ellátott feladatai tekintetében a Bizottság alelnökére/az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjére is vonatkozik. A Parlament ez idáig számos alkalommal, ámde sikertelenül próbálkozott, hogy a szerződés, illetve annak elődeinek vonatkozó rendelkezései segítségével elmozdítsa a biztosok testületét.

C. Parlamenti kérdések

Bármely képviselő írásbeli választ igénylő kérdést nyújthat be az Európai Tanács elnökének, a Tanácsnak, a Bizottságnak és a Bizottság alelnökének/az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjének. Az EUMSZ 230. cikke értelmében a Bizottságnak szóban vagy írásban válaszolnia kell a Parlament vagy annak tagjai által elé terjesztett kérdésekre, a Parlamentnek pedig az Európai Tanács és a Tanács eljárási szabályzatában megállapított feltételek szerint meg kell hallgatnia az Európai Tanácsot és a Tanácsot.

A Parlament kérdései tehát írásbeli és szóbeli formát ölthetnek, vitával vagy anélkül, továbbá ide tartoznak a kérdések órájában feltett kérdések is.

D. Vizsgálóbizottságok

Az EUMSZ 226. cikke értelmében a Parlamentnek joga van ideiglenes vizsgálóbizottság létrehozására az uniós jog végrehajtása során felmerülő állítólagos

jogsértések vagy hivatali visszasságok kivizsgálására. Ugyanez a cikk előírja, hogy a vizsgálati jog gyakorlását szabályozó részletes rendelkezéseket magának a Parlamentnek kell meghatároznia, saját kezdeményezésére, a Tanács és a Bizottság egyetértését követően elfogadott rendeletekben. Ilyen rendelet elfogadásáig a vizsgálati jogot a Parlament eljárási szabályzatához csatolt 1995. évi intézményközi megállapodással összhangban gyakorolják. A Parlament többször is kifejtette, hogy javítani kell a három intézmény közötti kommunikációt és együttműködést annak érdekében, hogy az EUMSZ 226. cikkén alapuló megbízatását teljesíteni tudja. 2014-ben [álláspontot fogadott el az Európai Parlament vizsgálati jogának gyakorlására vonatkozó részletes rendelkezésekről szóló rendeletre irányuló javaslatról](#). A három intézmény által a javaslatról folytatott tárgyalások azonban folyamatosan holtpontra jutottak. Következésképpen 2019 áprilisában a Parlament [állásfoglalást](#) fogadott el, amelyben a leghatározottabb egyet nem értésének adott hangot ki a Tanács és a Bizottság hozzáállásával kapcsolatban, amely a több mint négy év informális üléseit követően továbbra is megakadályozza, hogy hivatalos találkozó keretében vitassák meg az azonosított problémák lehetséges megoldásait. Állásfoglalásában a Parlament úgy véli, hogy a Tanács és a Bizottság nem tett eleget az intézményközi együttműködés elvének, és felkéri azokat, hogy az újonnan megválasztott Parlamenttel folytassák a kérdéssel kapcsolatos tárgyalásokat.

E. A közös kül- és biztonságpolitika ellenőrzése

A Parlamentnek joga van e területeken a rendszeres tájékoztatáshoz, és kérdéseket vagy ajánlásokat intézhet a Tanácshoz. Konzultálni kell vele a közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) fő szempontjait és alapvető döntéseit illetően (az EUMSZ 36. cikke). A [költségvetési fegyelemről, a költségvetési ügyekben való együttműködésről és a hatékony és eredményes pénzgazdálkodásról szóló intézményközi megállapodás](#) végrehajtása a pénzügyi szempontok tekintetében hozzájárult a közös kül- és biztonságpolitika konzultációs eljárásainak javulásához is. Az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője szerepének létrehozása növelte a Parlament befolyását, mivel a főképviselő egyben a Bizottság alelnöke is.

A BÍRÓSÁG ELŐTTI FELLEBBEZÉSEK

Ha valamely más intézmény megsérti a szerződést, a Parlament jogosult eljárást indítani az Európai Unió Bírósága (EUB) előtt.

Az EUB előtt folyó ügyekben beavatkozási joga van, vagyis támogathatja valamelyik felet az eljárásban. Hogy egy mérföldkőnek számító példát említsünk, ezt a jogát az „izoglükóz-ítéletben” gyakorolta (az 1980. október 29-i 138. és a 139/79. számú ügyekben), melyben az EUB a Parlamenttel való konzultációra vonatkozó kötelezettség megszegése miatt érvénytelenné nyilvánított egy tanácsi rendeletet. A Parlament döntéshozatal elmulasztása esetén (az EUMSZ 265. cikke) eljárást indíthat az EUB előtt valamely intézmény ellen a szerződés megsértése miatt, amint az a 13/83. sz. ügyben is történt, amelyben az EUB elmarasztalta a Tanácsot, amiért az elmulasztotta a közös közlekedéspolitikára vonatkozó intézkedések meghozatalát.

A Parlament az Amszterdami Szerződés értelmében kizárólag előjogi védelmében keresetet nyújthat be egy másik intézmény aktusának semmissé nyilvánítására. A Nizzai Szerződés óta a Parlament nem köteles igazolni az egyedi érdeket, és ugyanolyan módon indíthat eljárást, mint a Tanács, a Bizottság és a tagállamok. A Parlament lehet alperes egy együttdöntési eljárás alapján elfogadott jogi aktus tárgyában indított perben, vagy ha valamelyik jogi aktusának szándékolt joghatása harmadik személyeket érint. Az EUMSZ 263. cikke tehát támogatja az EUB által a 320/81., 294/83. és 70/88. számú ügyekben hozott határozatokat.

A Parlament végül előzetes véleményt kérhet az EUB-től egy nemzetközi megállapodásnak a szerződéssel való összeegyeztethetőségéről (az EUMSZ 218. cikke).

PETÍCIÓK (4.1.4.)

Az Unió polgárai petíciós joguk gyakorlása során petícióikat a Parlament elnökéhez intézik (az EUMSZ 227. cikke).

EURÓPAI POLGÁRI KEZDEMÉNYEZÉS (4.1.5.)

A Parlament Petíciós Bizottság vezetésével meghallgatást szervez a sikeresen nyilvántartásba vett európai polgári kezdeményezések javaslattevői számára. 2019. április 17-én a Parlament és a Tanács hivatalosan elfogadta [az európai polgári kezdeményezésről szóló \(EU\) 2019/788 rendeletet](#), amely 2020. január 1-jén lépett hatályba.

AZ OMBUDSMAN KINEVEZÉSE

A Lisszaboni Szerződés értelmében az európai ombudsmant ([1.3.16.](#)) a Parlament nevezi ki (az EUMSZ 228. cikke).

Eva Pavy
04/2024

